

Kütle ve Kütle Ölçümü

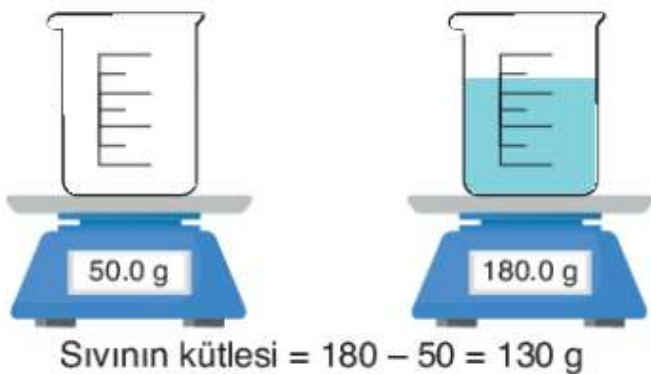
✪ Bir cismin değişmeyen madde miktarına **kütle** denir. Kütle, eşit kollu terazi veya dijital (hassas-elektronik) terazi ile ölçülür. Birimi ise genellikle; gram (g), kilogram (kg) ile ifade edilir. Kısaca "m" harfi ile gösterilir.

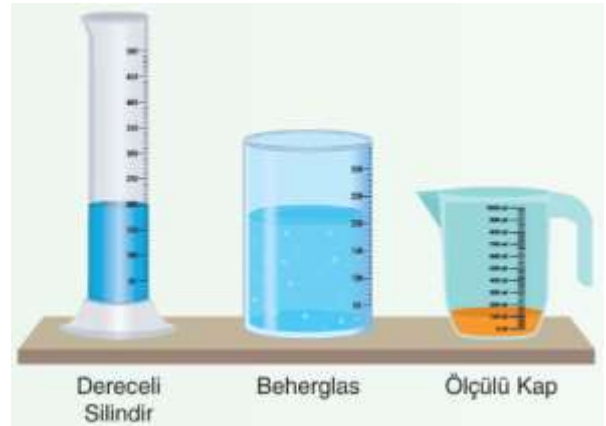
Aşağıdaki küpün kütlesi 64 gram olarak ölçülmüştür:

Sıvıların kütlesi ölçülürken kaplar kullanılır. Önce kabın boş kütlesi (dara) ölçülür, sonra sıvıyla birlikte kabın kütlesi ölçülür. Toplam kütleden boş kabın kütlesi çıkarıldığında sıvının kütlesi bulunmuş olur.

Hacim ve Hacim Ölçümü

✪ Bir cismin uzayda (boşlukta) kapladığı yere **hacim** denir. Hacim, dereceli silindir, beherglas veya ölçü kabı (ölçülü kap) ile ölçülür. Birimi ise genellikle; santimetreküp (cm^3), mililitre (mL) veya litre (L) ile ifade edilir. Kısaca "V" harfi ile gösterilir.

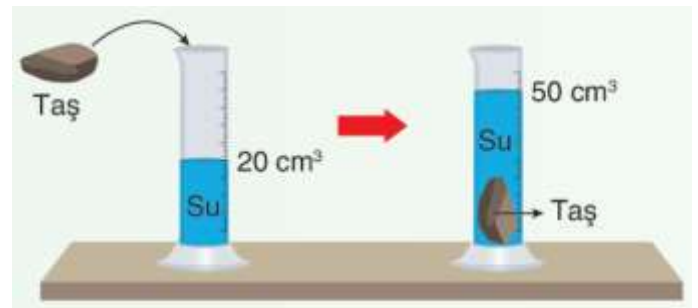

Düzgün geometrik şekilli katı cisimlerin hacimleri, ölçüleri alınarak formülle hesaplanabilir. Örneğin bir kenar uzunluğu 5 cm olan bir küpün hacmini;

$$\text{Küpün Hacmi} = 5\text{cm} \times 5\text{cm} \times 5\text{cm} = 125\text{ cm}^3$$

olarak hesaplarız.

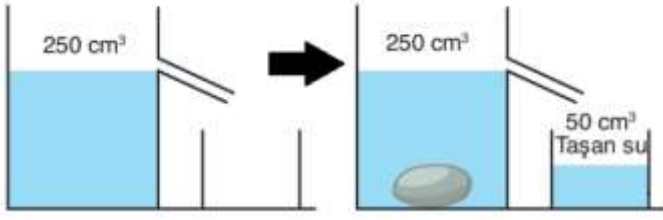
Düzgün geometrik şekli olmayan katı cisimlerin hacimleri ölçülürken katı cisim, taşıma kabı ya da dereceli silindir içerisine sıvıya atılarak sıvı seviyesi farkıyla bulunur.

Katı hacmi = $50\text{ cm}^3 - 20\text{ cm}^3 = 30\text{ cm}^3$ olarak hesaplanır.

3. Bölüm: Yoğunluk

Taşıma kabına atılan cisim kapladığı yer kadar (hacmi kadar) sıvı taşırır.

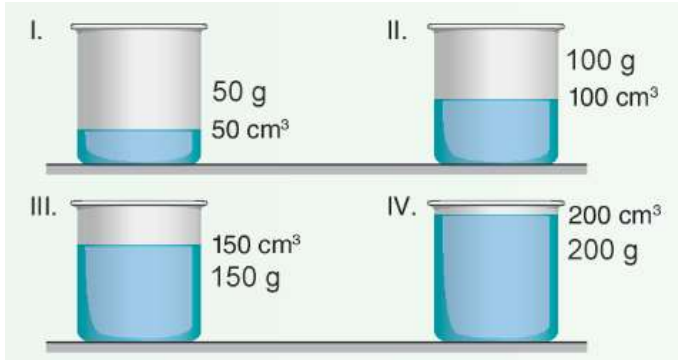
Cismin Hacmi = Taşan Sıvı Hacmi = 50 cm³

Kütle ve Hacim İlişkisi

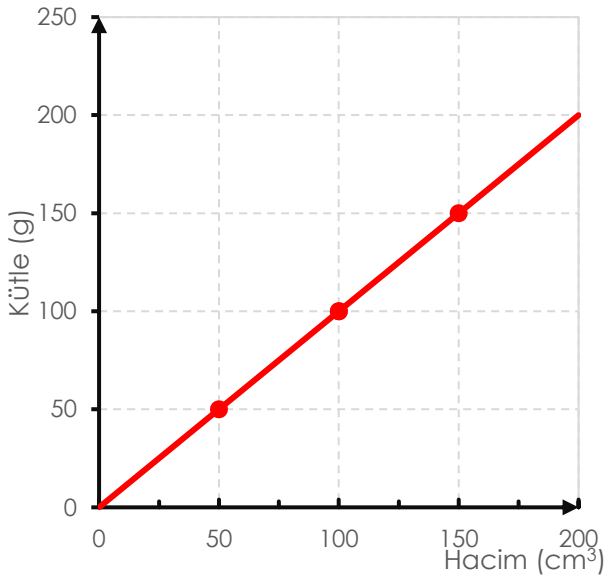
◆ Kütle ve hacim maddeler için ortak özelliktir (ayrıt edici değildir).

◆ Maddelerin kütlesi arttıkça hacmi de artar.

Aşağıda beherdeki suyun hacim-kütle ilişkisi verilmiştir.

Kütle (g)	0	50	100	150	200
Hacim (cm³)	0	50	100	150	200

Yoğunluk ve Yoğunluk Hesaplaması

Bir maddenin birim hacimdeki madde miktarına **yoğunluk (özkütle)** denir. Yoğunluk "d" harfi ile gösterilir. Yoğunluk hesaplanırken kütle, hacme bölünür. Kütle gram (g), hacim ise santimetreküp (cm³) cinsinden alındığında yoğunluk birimi gram/santimetreküp (g/cm³) olur.

$$\text{Yoğunluk} = \frac{\text{Kütle}}{\text{Hacim}}$$

$$d = \frac{m}{V} = \frac{g}{\text{cm}^3}$$

$$d = \frac{m}{v} \quad \text{İpucu} \rightarrow d = \heartsuit$$

Kütle (g)	50	100	150	200
Hacim (cm³)	50	100	150	200
Yoğunluk (g/cm³)	1	1	1	1

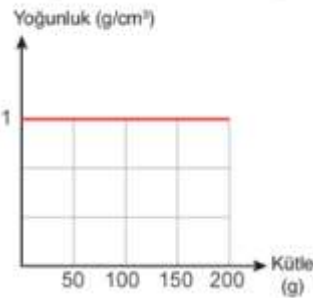
Tablodaki verilere göre suyun yoğunluğunu hesaplırsak;

$$d = \frac{50 \text{ g}}{50 \text{ cm}^3} = 1 \text{ g/cm}^3 \quad d = \frac{100 \text{ g}}{100 \text{ cm}^3} = 1 \text{ g/cm}^3$$

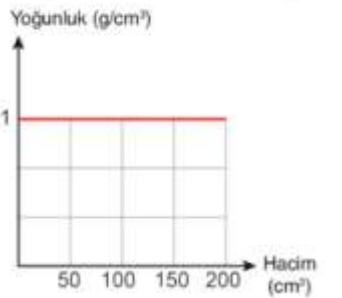
➤ Maddenin kütlesi artsa da aynı oranda hacmi de artacağı için yoğunluğu değişmez...

Kütle – Hacim – Yoğunluk İlişkisi

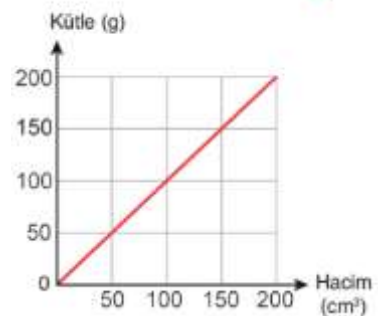
Yoğunluk - Kütle Grafiği

Yoğunluk - Hacim Grafiği

Kütle - Hacim Grafiği

3. Bölüm: Yoğunluk

Yüzme – Batma – Askıda Kalma Durumları

→ Birbiri içerisinde çözünmeyen sıvılar aynı kaba konduklarında yoğunluğu büyük olan altta, küçük olan üstte olacak şekilde konumlanırlar.

Suyun yoğunluğu zeytin-yağından büyüktür.

$$d_{su} > d_{zeytinyağı}$$

En yoğun olan X ve en az yoğun olan sıvı Z sıvısıdır.

$$d_X > d_Y > d_Z$$

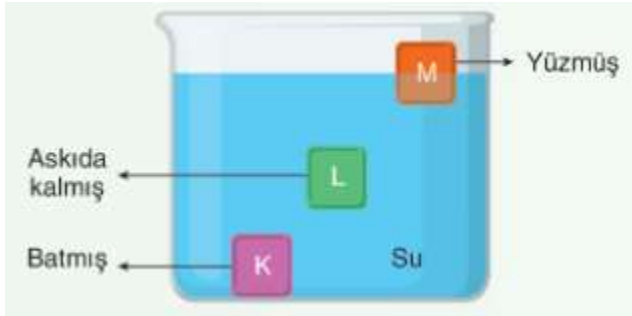

Sıvı içerisinde atılan katı maddelerde de benzer durum vardır.

$d_{sıvı} < d_{cisim}$ Cisim batar.

$d_{sıvı} = d_{cisim}$ Cisim askıda (arada) kalır.

$d_{sıvı} > d_{cisim}$ Cisim yüzer (yüzeyde kalır).

Yukarıdaki görsele göre su ve içindeki katılar arasındaki yoğunluk ilişkisi;

$$d_K > d_L = d_{su} > d_M \text{ veya } d_K > d_{su} = d_L > d_M$$

şeklinde olur.

Su – Buz İlişkisi ve Hayati Önemi

* Su donarken suyun hacmi artar, yoğunluğu azalır. Bu yüzden buz, sudan daha düşük yoğunluğa sahiptir ve suda yüzer.

* Buzun yoğunluğu suyun yoğunluğundan küçük olduğu için donmuş göl, deniz, okyanus vb. yerlerde buz tabakasının su yüzeyinde olduğu görülür.

Bu durumun sonuçları;

✓ Kışın hava sıcaklığı düşse bile suyun derinliklerindeki sıcaklık belli bir düzeyde kalır. Böylece canlılar yaşamlarını sürdürebilirler.

✓ Eğer su dipten donsaydı suda yaşayan canlıların yaşamı tehlikeye girerdi.

✓ Cam bir şişeye su doldurulup buzluğa konulduğunda su buza dönüşürken hacmi arttığı için şişenin çatladığı görülür.

✓ Evlerde ve iş yerlerinde su borularının içinde olan suyun donmasına ve hacmi artarak su, buz haline geçtiğinde boruların çatlamasına neden olur.

Online Etkinlik ve Sorular

[Sorular](#)

[Etkinlikler 1](#)

[Etkinlikler 2](#)